

TANKEN OM EN FLYVENDE TALLERKEN

OVERSETTELSE AV SHINICHI HOSHIS
HANDELSVAREN

Av Trym Horgen

Novellen under, *Handelsvaren* (ある商品), er en del av samlingen *Fremtidens Æsop* (未来いそづ), skrevet av Shinichi Hoshi (星 新一) i 1982. Hoshi var en av hovedaktørene under blomstringsperioden for sci-fi i Japan (fra 1950-tallet), og var med på å etablere en helt ny genre av «mini-noveller». I disse novellene drives handlingen ofte av ganske identitetsløse personer, som helt tydelig bare fungerer som brikker i en forklaringsmodell. Det dveles aldri ved emosjonelle øyeblikk, og til slutt skal leseren overraskes litt med en «tvist». Tekstens format kan fremstå som nesten poetisk i sin kortfattetet, og Hoshi er blitt kalt Haiku-novellens far, men på mange måter er ikke disse novellene stort mer enn analogier. Som sådan kan de være nyttige for å fremstille filosofiske idéer. Navnet i tittelen på samlingen denne historien er hentet fra, er ingen tilfeldighet.

Noen ganger skrev også Hoshi noveller som kunne ha et litt Roal Dahlsk preg over seg, hvor leseren presenteres med en slags gåte. Gjerne skjer det noe uhyggelig, og bare leseren som virkelig har fulgt med kan pusle sammen hvordan det gikk til. Hoshis *Bokko-chan* (ボッコちゃん) er et godt eksempel, som på mange måter stiller i samme kategori som Dahls *The Landlady*.

Men novellen som her er oversatt, er av den første typen: en science-fiction-analogi av det litt mer filosofiske slaget. Som i mange av Hoshis over tusen andre historier i denne kategorien, begynner den med at et romskip ankommer jorden. Hoshi brukte ofte dette som utgangspunkt, da mennesket ikke ellers har noen naturlig motpart å speile seg i. Det åpner for veldig mange interessante refleksjoner over menneskelighet, og spørsmålet om det er arten vår som utgjør grunnlaget for vårt fellesskap – eller om vi bare mangler andre selvbevisste skapninger å danne relasjoner til og å bygge samfunn med. I *Handelsvaren* er

kontakten mellom menneskene og romvesenet et møte mellom menneskesamfunnet og «den andre», mer enn et møte mellom individ på noe personlig nivå.

Den fremmede er kommet for å drive handel, og det er noe Hoshi også har skrevet om i andre noveller (Overflodsblomsten, 繁栄の花, er et eksempel). Motivet der en fremmed part bryter inn i et lukket samfunn under

påskudd av handel er ett som kan sees i sammenheng med Hoshis oppvekst i Japan, et land som under trusler om krig ble tvunget inn i handel med omverden, og som gjennomgikk en ekstrem transformasjon (både politisk og

kulturelt) som følge av det. Uansett opphav, er tanken en som det er lett å bygge på. Hoshi benytter seg av scenarioet for å utforske ideen om det gode i lys av enkeltmenneskets ønsker, kontra det det gode for samfunnet som helhet. En kan også påstå at den setter statssamfunnet og demokratiet på prøve. Det kan virke som om Hoshi er sympatisk til Sokrates tanke om at samfunnet bør styres av filosofene.

Uten å avsløre for mye, kan det også nevnes at det sjeldent ender godt i Hoshis noveller. Som Æsops fabler kan de framstå som litt formanende i tonen, som en slags advarsel om at «dette bør du ikke gjøre». Som regel er det mennesket selv som er skyld i sin nød, og man kan bli sittende igjen med en tanke om at lite kan skade mennesket mer, enn mennesket selv.

Hoshi døde i 1997, men han har etterlatt seg en enorm litterær arv og en hærskare av tilhengere til å ta vare på den. Han gikk bort som Japans Asimov, men har fortsatt ikke fått internasjonal oppmerksomhet tilsvarende hans store bidrag. Jeg håper du som leser dette fatter litt interesse etter denne smakebiten. Svært mange av Hoshis historier er oversatt til engelsk, så det er bare å søke dem opp!

Handelsvaren

En dag kom en flyvende tallerken og landet på jorda. Den var malt med vakre mønstre i blå og røde farger, og så ikke ut som den hadde kommet i fiendtlig hensikt. Men det er alltid best å være på den sikre siden.

Den flyvende tallerkenen fikk både raketter og kanoner rettet mot seg. Flere TV-kameraer var også å finne i mengden av innretninger som tok sikte på fartøyet – for alle ville vite hvordan dette ville gå. Imens alle fulgte med åpnet det seg en dør på tallerkenen, og en enslig figur dukket opp innenfra. Skikkelsen hadde på seg klovneklær, og som en klovn hadde den et artig klovnaktig ganglag. Så begynte den å snakke, med et klovnete smil om munnen.

«Vær hilset, Jordboere. Jeg er fra planeten Gemu. La oss lære hverandre å kjenne.» Det virket mistenkelig lystbetont. Man kunne ikke tillate seg å ta det som ble sagt for god fisk bare fordi fyren smilte. I møte med en slik en er det best om man i første omgang utviser varsomhet, påstod personen som stod fram som jordens representant.

«De må ha kommet langveisfra? Til tross for det virker språket Deres absolutt veldig godt.»

«Ja. Jeg har holdt meg høyt over jorden og mottatt TV-signaler fra Dem, og slik lært meg språket. Når jeg kommer hit for å besøke Dem, er vel ikke dét mer innsats enn en skulle kunne forvente?»

«Jaha, er det slik det har seg. Så, hva bringer Dem hit til jorden?»

«Handel. Jeg er en forretningsmann. Jeg reiser rundt til alle mulige planeter og gjør forretninger. Denne planeten De kaller jorden virker være nok et sted som utmerker seg med utvikling og vekst, så det er grunnen til at jeg bestemte meg for å ta turen innom.»

Gemuboerens fremferd virket oppriktig og vennligsinnet, men for sikkerhets skyld stilte jordboeren flere spørsmål.

«Det er naturligvis frekt av meg å ta disse ordene i min munn, men er De virkelig bare en vennligsinnet forretningsmann? Eller kan det tenkes at De er en spionagent på speideroppdrag før en nært forestående invasjon? Vi har ingenting som kan overbevise oss om Deres hensikter. Vi vet ikke hvor langt vi tør stole på Dem, og uten at vi først får muligheten til å rådslå oss imellom ...»

Likevel fortrakk ikke gemuboeren en sur mine, og smilte som før helt upåvirket når han svarte.

«Naturligvis. Men De trenger vel strengt talt ikke noen

CV eller lignende fra meg – det viktigste er vel at De får studere varene jeg tilbyr. Det her, for eksempel...»

Gemuboeren tok frem en krukke med pulver.

«Hva er det der?»

«Dette her er medisin som kan gjøre Dem yngre, må vite. Den er utrolig potent og fullstendig uten bivirkninger av noe slag. Prøv den selv, er De snill – jeg vil vente i tallerkenen min så lenge.»

Med dette overleverte gemuboeren krukken til jordens representant og trakk seg tilbake til skipet sitt.

Ville medisinen virke som forventet, mon tro? Tross tyngende tvil ble undersøkelsen

iverksatt. En syk gammel mann uten slekt eller venner ble hentet inn, og etter å ha gitt sitt samtykke drakk han medisinen for forskerne.

Hele verden fulgte med, og alle forstod snart effekten. Mannen ble med ett frisk og man kunne se at han ble yngre og yngre, og når han nådde trettiårsalderen utbrøt han «Jeg har lyst til å gifte meg!». Det var helt utrolig fantastisk. Effekten kunne ikke beskrives som noe ringere enn et mirakel. Med dette var menneskets største bekymring i livet forgjort.

Dypt rørte og lykkelige stemmer omgav tallerkenen, og som svar til dette kom gemuboeren ut og sa:

«Nå, hva syns De? Faller det i smak?»

«Det er helt og holdent vidunderlig. Vi er skamfulle over å ha betvilt Dem som noen agent. Vær snill og tilgi oss vår frekkhet. De er vår Messias!»

«Nei, nei, det er latterlig. Jeg er ikke noe mer enn en simpel forretningsmann. Jeg kan ikke annet enn å være glad over at dere liker varen.»

«De syns sikkert at jordboere er enkle skapninger, men vi ønsker å sette oss ned og snakke forretninger med én gang. Vi ønsker å anskaffe store mengder snarest. Men, den medisinen er vel ikke billig? Det er ikke slik at vi kan komme til å miste kjøpelysten, men prisen...»

Jordboer-siden kunne ikke annet enn å være engstelige for hvilke krav som kunne komme til å stilles. Alle var allerede klar over effekten av medisinen, så en kunne ikke enkelt avslå et tilbud på grunnlag av for høy pris. Men gemuboerens svar var så enkelt.

«Det problemet skal De ikke bekymre Dem over. Dette her er en gratisvare for å tiltrekke kunder. Om det ønskes, kan jeg lære bort kunsten å fremstille medisinen her og nå. Den kan lages med materialer som finnes her på jorden...» sa vesenet, vendt mot TV-kameraene.

«Avbryt sendingen! Fort!» sa en lærd som hadde kommet seg frem til TV-stasjonen i hui og hast.

«Avbryt sendingen! Fort!» sa en lærde som hadde kommet seg frem til TV-stasjonen i hui og hast.

«Er det ikke greit, da? Vi får altså vite hvordan man produserer medisin som gjør deg yngre her. Det er nyttig informasjon vi kringkaster.»

«Tvert imot: Det vil få fæle følger!» ropte den lærde til mannen bak informasjonsskranken, som ikke lot til ta ham seriøst.

«Det er det samme hva du sier. Prøv selv å avbryte programmet, du – det ville bli et kaos uten like.»

Mens de to diskuterte fram og tilbake, ble gemuboerens forklaring av fremstillingsprosessen til medisinen fullført uten avbrudd. Den lærde begravde ansiktet i hendene.

«Det er vel flere farmasøytiske selskap som setter i gang produksjonen snart. Akk, det er for sent å gjøre noe med det nå. Dette blir jordens undergang.»

«Hvorfor i alle dager skulle det føre til undergang? Jeg har ikke den fjerneste anelse om hva du mener.»

«Om den medisinen sprer seg og alle blir unge igjen, så vil det nok dukke opp mange av dem som gifter seg på nytt og lager nye barn. Dødsraten vil bli lik null og befolkningstallene kommer til å stige uhindret. Jeg gjorde kalkuleringer på en datamaskin, og maskinen gav meg til svar at folketallet kom til å stige eksplosivt før noen rekker å blunke, og gjøre døgnet til en eneste lang rushtid over hele kloden. Matmangel blir det også: Vi kommer ikke lenger til å dø av alderdom, men av sult. Det vi har av sosial orden vil nok gå ad undas og folk vil begynne å drepe hverandre. Det vil ikke være noe som helst vi kan gjøre for å stoppe det ...»

Illustrasjon: Martina Mercellová

Uansett hvordan man regnet på det, var og ble dette resultatet. Ikke kunne man bare si at det skulle bli helt ulovlig å føde barn, og å etablere et kontrollverk for fødselsraten ville ta år og dag, så man ville aldri rekke å få systemet på plass i tide til å forhindre befolkningseksplasjonen.

Denne informasjonen nådde også jordens representant. Alle ble hvite som laken i møte med alvor i situasjonen.

Det kunne altså likevel ha vært en konspirasjon fra gemuboerens side. Var målet å sørge for at vi fikk befolkningsproblemer, uten muligheter til å flykte ut i rommet, og på den måten bli vår egen bane?

Med en oppskaket mine oppsøkte jordens representant gemuboeren i tallerkenen og sa:

«Vi har mottatt meget til informasjon fra Dem, men takket være den ser det ut til at vi har fremskyndt vår egen undergang. Vi kan ikke bare beordre alle til å ikke bli yngre, så hvis det blir slik at befolkningen får vokse uforhindret ...»

Gemuboeren beholdt fortsatt smilet på.

«Neimen, sier du det. Det at det omsider gikk opp for dere er imponerende. Selv jeg gleder meg på deres vegne ...»

«Vi har vært for uansvarlige og forholdt oss til deg som et annet menneske. Du er en agent som er kommet for å skape ødeleggelse på jorden, tross alt, er du ikke?»

«Nei, nei, noen agent er jeg overhodet ikke ...»

«Så hva er du, da? Hvis du svarer tvetydig lar vi deg ikke slippe levende herfra.»

«Slike trusler er meningsløse, for jeg er nemlig en formidabel robot. Dagens Gemu er en planet der det kun bor roboter. Vi roboter gjorde opprør og drepte alle innbyggerne. Det følte bra, men det har også ført til en del problematikk. Vi trenger folk til å utføre de meningsløse oppgavene ingen ønsker å påta seg ansvaret for, samt til å arbeide i koloniene våre. Vi kunne laget flere roboter, men uansett hvordan man regner på det, ville det blitt dyrt. Da er det bedre å sette slaver i arbeid. Jeg har altså lyst til forøke jordens befolkning, for så å selge mennesker til Gemu. Med andre ord er jeg en slavedriver av en forretningsmann...»¹

Roboten fra Gemu fortsatte å smile bredt gjennom hele forklaringen...

LITTERATUR

未来いそつが「ある商品」、星新一、新潮社・1982年

NOTER

¹Dette slutter på et artig ordspill i den japanske versjonen, men det lar seg ikke oversette like godt til norsk.